

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	19 พ.ค. 2557	44	13934	5

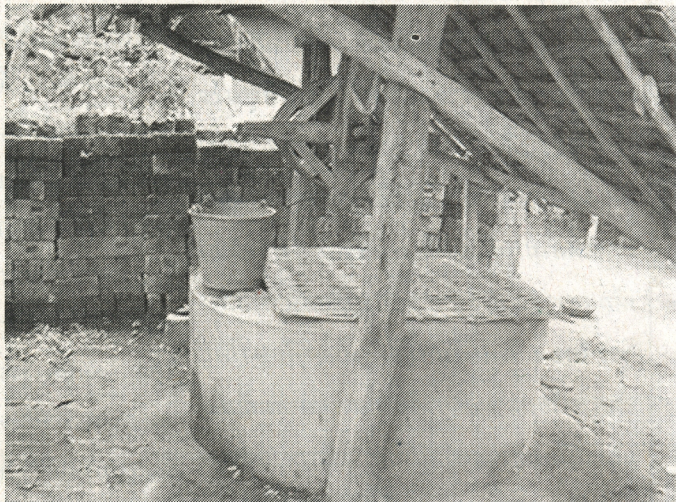
น้ำ (9)

น้ำบ่อ

น้ำบ่อ หมายถึง บ่อน้ำสำหรับดื่มกินหรือใช้ และเนื่องจากน้ำมีความใกล้ชิด มีความสำคัญต่อชีวิต จึงมีวิถีปฏิบัติทั้งในการขุด การสร้าง การใช้ การรักษา ตลอดจนพิธีกรรมตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย

วิธิน้ำที่ขุด

เมื่อถึงเดือน 8 เหนือ คือประมาณ เดือนพฤษภาคม ถึงว่า เป็นเดือนที่น้ำใต้ดินต่ำ ลงถึงที่สุดแล้ว เป็น เดือนที่เหมาะสมแก่การ ขุดบ่อ ทั้งนี้หากขุดใน บริเวณบ้านแล้ว มัก จะขุดตรงบริเวณที่มี

ทิศทางตรงกับ “แบเรื่อน” (สันหลังคาที่ต่อจากดินจั่วลงมาหาชายคา) ซึ่งมักกำหนดเอาทิศ เหนือ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ หรือทิศตะวันออก จึงจะถือว่าเป็นมงคลตามตำรา ซึ่งระบุไว้ว่า

ขุดน้ำบ่อทิศเหนือ

อยู่ดีมีสุข มีโชคลาภ

ขุดน้ำบ่อทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

มีโชคลาภและชื่อเสียงปรากฏ

ขุดน้ำบ่อทิศตะวันออก

มีเกียรติยศชื่อเสียง

ส่วนทิศอื่น ๆ ควรละเว้น เพราะจะมีผลร้ายตามมาดังที่ตำราระบุไว้ว่า

ขุดน้ำบ่อทิศตะวันออกเฉียงใต้

มักได้เป็นถ้อยคดีความ

ขุดน้ำบ่อทิศใต้

มักได้ทุกข์ยาก

ขุดน้ำบ่อทิศตะวันตก

มักได้เสียของ

ขุดน้ำบ่อทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

มักฉิบหาย

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	19 พ.ค. 2557	44	13934	5

วิธีขุดและสร้าง

เมื่อหาที่ขุดได้แล้ว จะหาฤกษ์ยามยามดีทำพิธีขุดน้ำจากพระแม่ธรณีและพญานาค ด้วยเชื่อว่าแม่ธรณีเป็นผู้รักษาดินและพญานาคเป็นผู้รักษาน้ำ จากนั้นจึงเริ่มขุดจนพบสายน้ำใต้ดิน แล้วขุดแต่งรอบบ่อให้อิฐให้แข็งแรง ทั้งนี้การก่ออิฐจะเริ่มต้นก่ออิฐจากด้านล่าง โดยก่อนก่อจะวางไม้รองอิฐเป็นรูปสี่เหลี่ยมไว้ก้นบ่อ แต่จะด้านมัทกลางอาคมไว้ และเมื่อก่อเสร็จจะวาง “ควักธรณี” คือกระตังยิบตองใส่อาหาร ข้าวตอกดอกไม้บอกกล่าวขอให้พระแม่ธรณีเจ้าที่รักษาบ่อน้ำอย่าให้น้ำมีพิษมีภัย จากนั้นจึงตกแต่งบริเวณปากบ่อ คือ ทำความสะอาด ลาดเตด้วยปูนให้เรียบร้อยเพื่อกันน้ำย้อนคืนลงบ่อ

วิธีการนำไปใช้

การนำน้ำขึ้นจากบ่อมาใช้โดยทั่วไปมี 3 วิธี ได้แก่

1. ใช้เชือก โดยผูกเชือกกับภาชนะตักน้ำจากบ่อที่เรียก “น้ำตุ้ง” ตักน้ำจากบ่อขึ้นมา
2. ให้อลูก คือ ใช้ขวานหรือส้อมหมวกที่เรียก “หลูก” บั่นเชือกที่ผูกน้ำตุ้งตักน้ำจากบ่อขึ้นมา
3. ใช้แร้ว คือ ใช้คันไถ เบ็ดไถ หรือเบ็ดวง ซึ่งหมายถึง คันสำหรับถ่วงน้ำหนักเพื่อให้เบาแรงในการใช้น้ำตุ้ง (ไถป ตักน้ำจากบ่อ)

การดูแลรักษา

บริเวณรอบ ๆ น้ำบ่อ ต้องรักษาให้สะอาดเสมอ พร้อมทั้งคอยดูแลมิให้น้ำข้างบนไหลซึมลงบ่อ กรณีที่ยังไม่ใช้หรือเลิกใช้ ต้องปิดปากบ่อด้วยฝาหรือแผ่นกระดานให้มิดชิดเพื่อกันธูสิ ไบไม้ หรือสิ่งของที่จะตกลงไปในบ่อ ที่สำคัญจะต้องซักเอาน้ำและสิ่งตกค้างในบ่อหรือก้นบ่อออกอย่างน้อยหนึ่งปีหรือสองปีต่อครั้ง เพื่อให้บ่อสะอาดควรแก่การบริโภค การชักน้ำออกเพื่อทำความสะอาดนี้เรียกว่า “ล้างน้ำบ่อ” (อ่านต่อวันจันทร์หน้า).

सनं चरमठि

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(ภาพประกอบจากเว็บ<http://www.phuketvegetarian.com/borad/data/1/0405-3.html>,
<http://topicstock.pantip.com/wahkor/topicstock/X3640375/X3640375.html>)

